

en nog staan, deden aan deze oprichting mee en gaven er hun tijd en hun krachten aan.

Maar door de werkwijze, die Patrimonium's Verbandsbestuur nu voorstelt, schijnt plotseling die zaak van de psychologie een neutraal iets geworden te zijn. Vergis ik me niet, dan is over dit prae-advies zelfs niet eerst advies gevraagd aan onze christelijk-psychologische centrale. Dat is m.i. op zijn minst onvoorzichtig.

Want reeds nu spreekt in menige onderzoeksmethode een beginsel.

En dat zal hoe langer hoe méér zoo worden.

En werkelijk, ik acht de tijd niet meer zoo heel ver, waarop we op principiële gronden als christenen tegen de onderzoeksmethodes van sommige richtingen protest moeten aantekenen.

Wat dan?

Dan toch ons in de praktijk maar onderwerpen aan deze methodes?

Wanneer het bewuste prae-advies besluit wordt, zal dat wel moeten.

Of men moet alsdan nog een nieuwen weg zoeken.

* * *

Ook om der wille van de wetenschap, van onze christelijke wetenschap, zou het zeer te betrouwen zijn, wanneer het den kant van het besproken prae-advies opging.

Immers zullen zij, die zich aan de studie der psychologie en paedagogiek wijden, ook praktische proefnemingen doen, en zullen ze onderzoekingen doen bij levende mensen, dan hebben ze „materiaal“ noodig.

Dit wil zeggen, dan hebben ze mensen nodig, die bereid zijn zich aan zulk een onderzoek te onderwerpen.

Maar het wordt onze eigen mannen van wetenschap vrijwel onmogelijk gemaakt eenigen dergelijken arbeid te verrichten, indien zij, die zich uit eigen belang aan een dergelijk onderzoek zouden komen onderwerpen, daartoe „gezonden“ worden naar een „gemeente-deskundige“.

Waar moeten onze mensen, waarbij er zijn, die sterke belangen in deze richting hebben — en hun belangen zijn die van de christelijke wetenschap — hun „materiaal“ voor onderzoek vandaan halen?

Er mogen enkelen zijn, die hun kinderen vrijwillig laten onderzoeken, anderen, die zichzelf geven, maar dat betekent niet een voortdurend aanwezig zijn van telkens weer ander ervaringsmateriaal.

Nu zal „Patrimonium“ zeggen: maar daarmee hebben wij niet te maken.

Neen, dat zal „Patrimonium“ niet zeggen.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Over den Satan.

III.

De namen.

Wij willen nu trachten den zin te verstaan van de namen, die de Bijbel aan den Satan geeft. Uit die zeer onderscheiden benoemingswijzen zal immers de betekenis van den Satan in de eerste plaats te kennen zijn; zijn wezen en werk liggen in die namen als in een kort begrip besloten.

We denken wel het eerst aan den meest bekenden naam: „Satan“. Wat wil dat woord eigenlijk in den Bijbel?

Wanneer we aan den naam „Satan“ denken, dan komt onwillekeurig weer het spijtgevoel boven, dat ons meer dan eens overmeestert als we in onze Statenvertaling zoo heel veel namen onvertaald gelaten vinden. Er zijn van die hebreeuwache woorden, die heel gewoon in het Nederlandsch hadden kunnen vertaald worden, en die dan ook veel beter zouden begrepen zijn door den lezer. Terwijl ze nu, doordat de nederlandse Bijbel het hebreewsch bewaard heeft, den lezer in de ooren klinken als heel bepaalde, zeer bijzondere, onvertaaltbare eigenamen. Waarbij dan nog komt, dat wij aan een eigenaam naast geen bepaalde betekenis meer toekeuren, en er niet gauw toe komen, van zulk een eigenaam de betekenis op te sporen.

We kunnen onze bedoeling b.v. verduidelijken aan de beide zonen van Jesaja. Onze Statenvertaling noemt ze: „Schar Jasehuh“ en „Maher Schalal Chas Bax“. Maar die hebreeuwache klanken helpen den lezer niet zonder verklaring; en de weergave in het hebreewsch is dan ook niet te verdedigen, juist omdat die beide namen van Jesaja's zonen wat te zeggen hadden voor het volk van zijn dagen, dat nu voor de lezers der Statenvertaling onnodig verloren ging. Wat die namen wilden, was immers niets anders dan een vastlegging van een profetie van den vader, in de namen van zijn kinderen. Ieder begrijpt dat aanstonds, als hij de namen in het Nederlandsch leest. De een zoon heet dan: „Overblijfsel-keert-voer“ en de andere: „Spoedig-Roof-Lijns-Duit“.

Soortgelijke gevallen doen zich telkens voor in onze Bijbel.

En een ervan zien we ook in het onvertaald laten van den naam „Satan“.

Immers, de naam Satan is onder ons zoo ingeburgerd, dat ieder hem aanstonds „aanvoelt“ als een eigenaam; een eigenaam, die dus alleen bij dien geest van kwaad en zonde past, die aan het hoofd der heilsche machten staat en die dan ook alleen, althans speciaal, voor hem moet worden gereserveerd.

Ziet ge nu evenwel het hebreewsche woord wat nauwkeuriger aan, dan blijkt al dadelijk, dat van deze voorstelling ongeveer niets waar is. De naam „Satan“ is, wat den klank aangaat, volstrekt geen eigenaam, die slechts voor één persoon zou kunnen gelden; want hij betekent heel gewoon „tegenstander“. Al is het waar, dat de naam, zonder lidwoord gebruikt, voorkomt voor den grooten geest van zonde en opstand tegen God

Immers we hebben elkaar nodig, en de verbreking van het organisch leven, waarin de een geeft wat de ander behoeft, wreekt zich altijd. Want de schade, die onze christelijke wetenschap zou lijden, wordt veroorzaakt doordien, ingeval van aanneming van het advies „Patrimonium“ begint met zichzelf schade te doen door zich niet te bedienen van de hulp van een wetenschappelijken arbeid, naar een methode, die met het eigen beginsel in overeenstemming is.

Goede verhouding eischt, dat de christelijk-sociale beweging en de christelijke wetenschap elkander een dienst bewijzen.

De laatste de eerste door haar onderzoekingen. De eerste de laatste door het „materiaal“ voor het onderzoek te „bezorgen“.

* * *

Tenslotte wijzen we op het laatste zinnetje van het besproken prae-advies.

Daar staat, dat in ieder geval degenen, die (voor een organisatie) lid zijn van de bewuste beroepskeuze-commissie op de hoogte moeten zijn met de literatuur betreffende de beroepskeuze.

Accoord....

Maar dan vraag ik me af, als zoo iemand dan toch als lid van die commissie op de hoogte moet zijn, waarom kan hij dan ook in eigen kring niet leiding geven? In de Arnhemse commissie moet hij iemand zijn met oogen van voren en van achteren. Hij moet uitkijken om eigen menschen te helpen — en hij moet achter zich de vijandige macht zien en „in de gaten“ houden; immers hij moet, volgens dit prae-advies, den invloed van zijn vereniging tegenover de vijandige blijvend dienen. In eigen commissie heeft hij genoeg aan de oogen van voren. Hij behoeft daar geen machtsusurpatie van andere richtingen te vrezen.

Reden te meer om dien man leider te maken van een eigen commissie!

* * *

De zaak waar 't om gaat is uitermate gewichtig. Veel gewichtiger dan, naar het mij voorkomt, in dit prae-advies wordt gezien en erkend.

Men beslist voor jaren.

Men beslist ook over een wetenschappelijk belang.

Men beslist....

Maar dan toch zeker niet naar een voorbeeld, dat nog geen voorbeeld zijn kan, omdat men nog geen ervaring er mee had?

Men gaat toch — en we hopen dit van harte — niet over één-nacht-ijds.

We zouden „Patrimonium“ dringend willen vra-

(1 Kon. 21:1), en dus een soort van eigenaam geworden is voor een bepaalden persoonlijken geest, toch mag men ook dan nog den naam niet los maken van zijn gewone betekenis. Want we moeten ons goed ervan doordringen, dat de naam Satan niet zoo maar „uit den hemel gevallen“ is, om de nomenclatuur des hemels voor den grooten Rebel in een bepaalden handblik vast te leggen; en dat evenmin die naam uit de hel afkomstig is, om te zeggen, hoe de heete begeerte van de heilsche machten zich in een zelf-gekozen naam van opstandigheid lucht geven wil; maar dat de naam, dien de Bijbel geeft aan den overste van de machten der duisternis een heel gewone naam is; een woord, dat opkomt uit onze dagelijkse levenspraktijk; wil men: een naam van de vlakte, heel gewoon van den beganen grond.

Tegenstander. Tegenpartijder. Dat is evenmin conclusie van een hemelsch vonnis als inzet van een heilsch schanddaal.

Want ieder is op zijn beurt „tegenstander“, „tegenpartijder“.

En soms is dat verkeerd. Maar heel vaak is dat ook heel goed.

Het kan een deugd zijn, tegenstander te zijn. „Satanisch“ — zijn is vaak een goet. Het kan Gods-dienst zijn, zich als een satan te openbaren, mits ge maar bedenkt, dat satan betekent: tegenstander.

Wij spelen hier niet met woorden. De Bijbel zelf laat zien, dat goede, heilige engelen als een satan optreden kunnen, en dat ze dan gehoorzaam zijn aan de hemelsche orde. Ze zouden alsdan on-ge-hoor-zaam zijn, ze zouden „den“ Satan vervallen, als ze niet „satanisch“ deden. Wanneer Bileam, door winstbejng gedreven, er op uit trekt, om Israel te gaan vervloeken, dan, zoo staat er in den grondtekst van Numeri 22:22, dan plant de engel van Jahwe, de engel des Heeren, zich op zijn weg als een „satan“ voor hem, als zijn tegenstander. Hier is het dus goed, „satan“ te zijn; want de engel stelt zich op den weg van den man, die wil doortrekken naar het einde van den weg zijner willekeurigheid, tensinde den doortocht hem te beletten. Het „satanische“ is hier goddelijk, het is hier hemelsch; de hemel heroeemt zich erop (vs. 32). Iedere bekeerde kan in zekeren zin dankbaar erkennen, dat God hem tot den Satan geworden is; dat God hem heeft „staande gehouden“, gelijk Bileam, en dan met andere, betere, uitkomt.

Nog een ander voorbeeld kiezen we: de bronnen van Izak. Wanneer Izak uit Gerar wijken moet, en van halte tot halte achtervolgd wordt, dan betwist men hem ook de waterputten, die hij tot zijn dienst begeert. De eerste krijgt den naam „Esek“; en deze naam is een zinspel op den „twist“, de „oneenigheid“, die zich om het bezit van dien put had voorgedaan tusschen Izak en zijn belagers. Dan wordt een tweede put gegraven; maar ook nu wordt het eigendomsrecht en het gebruik van dien put aan Izak ontzegd. En daarom noemt hij dezen tweeden put: „Sitna“. Nu herkent iedereen in den naam Sitna (s-t-n-) aanstonds den naam Satan (s-t-n-). Sitna wil dan ook zeggen „Tegenstand“ Put „Tegenstand“. En eerst als men hij een derden put hem ongemoeid laat, hoort ge een zucht van verlichting in den daarvoor gekozen naam „Rehoboth“: „ruimte“. Wij zijn het even-

gen, zoo vriendelijk en zoo dringend mogelijk, neem geen overijde beslissingen!

Benoem liever een commissie om de zaak in studie te nemen.

Benoem daarin ook iemand, die de zaak van christelijk-wetenschappelijk standpunt kan bezien. Broeders, begrijpt, dat over de zaak, waarover zij nu wellicht in één avond zouden beslissen in Roomschen kring jaren is gediscussieerd. Dat uw beslissing eenigen tijd wordt uitgesteld, een beslissing in zoo gewichtige materie, zal u eeren; en achteraf zult ge er blij om zijn zoo te hebben gehandeld.

Stellig zijn we overtuigd, dat het niet zóó moet als het prae-advies het aangeeft.

En omdat we hier meer dan gewone gevaren zien meenden we te moeten waarschuwen.

We hebben „Patrimonium“ lief. En daarom juist zouden we het zoo betreuren, wanneer een onherad raden stap gedaan werd. Wanneer men in wetenschappelijken kring zou treden om een verlies.

En wanneer „Patrimonium“ oorzaak zou zijn, dat de beroepskeuze-adviezen in discredit kwamen, en dat zij, die zich erdoor deden voorlichten, onderzocht zouden worden volgens methodes, die naar 't oordeel van hun ten dezen onderlegde geestverwanten toch niet de aanvaarde methodes mogen zijn.

Maar nogmaals: een zóó ingewikkelde zaak als deze moet eerst rijpelijk overwogen worden.

Eerst studie.

En dan de beslissing.

Later.

J. W.

Tuchteloosheid en Vakheweging.

In haar Rapport over de Jeugd en de Tuchteloosheid geeft de Tucht-Unie ook de noodige aandacht aan de betekenis van de Vakheweging. Ik acht dat gedeelte van voldoende belang, om er hier een en ander uit mede te deelen.

De toenemende tuchteloosheid wordt ook in dit gedeelte van het Rapport in verband gebracht met den wereldoorlog en den daarmee in verband staanden woningnood. Waar twee of meer gezinnen in eenzelfde woning huisten, soms van dezelfde slaapgelegenheid gebruik moesten maken, moest het peder zedelijkheid dalen en de tuchteloosheid toenemen. Ook moet niet vergeten worden, dat in de groote stad het kind zijn speelplein mist, vooral in de binnenstad. Bij het aanbouwen van de buitenwijken wordt daarmee al meer rekening gehouden.

min eens met hem, die den naam „Rehoboth“ op kerken en scholen zetten, zonder dat er een „satanische“ oppositie geweest is, die wilde beletten, — als met hen, die den naam „Sitna“, alleen terwille van den klank, verhaas door „Satanabron“.) Want wij willen juist uit deze illustratie een verduidelijking winnen voor onze opmerking, dat de naam „satan“ zoo heel gewoon van beneden is, uit het leven van „huis, tuin en keuken“. Zoelang iemand nog geen vrije passage heeft (rehaboth) heeft hij met het „satanische“ te doen.

En als we nu nog een stap verder gaan, en eens gaan zien, waar in het Oude Testament het woord „satan“ is het werkwoord, dat er mee samenhangt (sataniseeren tot satan zijn) gebruikt wordt, dan zien we ons in den opvatting zeer versterkt.

Heel gewone menschen met heel gewone twisten en vijandigheden heeten in den Bijbel om hun bedrijf: satanisch. De Filistijnen zeggen tot hun koning Achis, als hij tegen Saul den bedissenden slag leveren gaat, dat hij David maar moet wegsturen uit het filistijnsche leger; hij mocht straks eens overloopen naar het leger van Israel en alzoó hun tot een tegenstander, een „satan“ worden. De historie bewijst, dat zij goed gezien hadden, want David was in zijn hart een „satan“ voor de filistijnen (1 Sam. 29:4). David zegt later op zijn beurt weer, dat de zonen van Zeruja hem als een „satan“ zijn, dat hem lastig vallen en in den weg staan; want David wil na Absalom's nederlaag Simei, die hem uitschold en boerde, vergoeden, en de zonen van Zeruja wilden den man ter dood zien brengen (2 Sam. 19:22). Salomo kan wat David niet kon; hij kon den tempelbouw ter hand nemen, omdat de tegenstanders, de „satans“ verdwenen waren (1 Kon. 5:4). Maar later verwekt God, Jahwe, in Hadad den Edoniet, een „satan“, een tegenstander, aan Salomo (1 Kon. 11:14); ook wordt Rehoboth de zoon van Eljada hem tot een „satan“ (vs. 23, vgl. 25).

In al deze gevallen is dus „satan“ de naam voor een mensch, die zijn medemensch iets in den weg legt, die hem lastig valt, en tegenstand biedt.

Hetzelfde geldt ook van het werkwoord, dat de hebreeuwache taal gevormd heeft van den stam s-t-n. Terwijl de dichter van Ps. 38 het goede najaagt, zijn er toch menschen, die tegenover hem „satanisch doen“, die hem vijandig bejegenen (Ps. 38:21). Tot loon voor zijn heide wordt ook de dichter van Ps. 109:4 „gesataniseerd“. Dit satanisch doen kan zich openbaren in achtervolging (Ps. 71:13) of in kwaad spreken over iemand (Ps. 109:20, vgl. 29).

Want — hier zien we duidelijk een overgang in betekenis — „satan“ kan men zijn niet alleen met vijandige daad, maar ook met een vijandig woord. Niet steeds is dit woord van oppositie slecht, evenmin als, gelijk we zagen, de daad dat is. Integendeel, een satan, die aanklaagt voor het gericht, kan afgesmeekt worden van God. De dichter van Ps. 109:6 hoopt, dat degenen, die tegenover hemzelf „satan“ zijn, metter daad (zie boven) een „satan“ van het woord tegenover zich mogt krijgen: een aanklager voor het gericht, niet, gelijk wie in hinderlaag ligt, achter hun rug, maar als een officieel getuige à charge, aan hun rechterhand. Zulk een satan zegt dus de waarheid; niet alleen „een“ waarheid, maar

Men mag sterke be-
Wordt de
kan ze to
wat te c
op het w-
vangen, 's
dan maar
hebben h
stelen er
voor ond
ze op de
onbehouw
bovendien
lijkheden
Jeugdorga
doen. Wi
verbond
en Meisje
de aantre
maken, da
de overig
De ken
slissende
hebben, c
zullen dan
bewaard.
voor Ber
Van ve-
geen gapi
kinderen
arbeid me
jarigen le
fabriek pa
In dien t
zonder va
heid de r
Voorzoove
den, verd
onmiddell
even aan
en werkp
van ledig
de oefenis
Zijn de
moeten a
ze in de
ontwikke
krachten
de ouders
wat dankt
Daarom m
te gverve
Ook in d

ook „de“ w-
tegenstell
Hem niet
klager, di
vrijwillig
rechtsgedi
betekenis
„satan“ me
lijke geda
sankleht, s
tegen de j
teruggeke
pel wilden
Zoo kom
hooge klank
begin van
treedt teg
doet hij d
zouden no
lijen“ en g
Hem toebre
te zijn. Op
band van
goed een
evenals h
geen lange
(1 Kon. 22
op de „sat
een kwade
de waarhe
naam „sat
grooten op
werk zich v
geest, die
hoogeprie
einde Jozu
Jozua breng
het spreke
kunnen zijn
„Engel van
hij wordt o
nisch ge
naam in di
van God en
21:1 gezeg
porde, en l
ellende zou
Dit is de
waarin de
lidwoord, v
van het O.
wij hem pleg
niet vergete
gelijksche le
schandnaam
goede engel
bloed.

Maar —
eenmaal h
de naam „S
natuurlijk n
gemeene

ingend mo-
gen!
ssie om de

de zaak van
t kan bezien.
nak, waarover
t beslissen in
iërd. Dat nu
steld, een be-
zal u oeren;
zoo te hebben

niet zóó moet

wone gevaren
schuwen.

Maarom juist
teer een onbe-
men in weten-
een verlies
k zou zijn, dat
et kwamen, en
lichten, onder-
des, die naar
terlegde geest-
ethodes mogen

kelde zaak als
n worden.

J. W.

ng.

en de Tachte-
e noodige aan-
akbeweging. Ik
belang, om er
selen.
rdit ook in dit
d gebracht met
verband staan-
er gezinnen in
dezelfde slaap-
moest het peil
loosheid toene-
den, dat in de
in mist, vooral
van de buiten-
ning gehouden.

both" op kerke-
statische" oppo-
als met hen, die
n klank, vertalen
willen juist uit
innen voor onze
heel gewoon van
nin en keiken".
heeft (rehaboli-
te)

an, en eens gant
voord „satan" en
gt (sataniseeren)
we ons in deze

wone twisten en
un bedrijf: sate-
ing Achis, als in
en gaat, dat hi
histische leger
r het leger van
der, een „satan"
d gezien hadden.
" voor de filistij-
zijn beurt west-
atan" zijn, dat s-
; want David wil-
em uitschold en
eruja willen den
22). Salomo kan
elhouw ter hand
tans" verdwenen
d God, Jahwe, in
egenstander, aan-
zon de zoon van
1. 25).

o naam voor een
len weg leidt, de

oord, dat de be-
stam s-i-n. Ter-
maakt, zijn er toch
h doen", die hem
n voor zijn liede
sataniseerd". Dit
in achtervolging
ver iemand (Ps

tergang in be-
alleen met vijan-
ig woord. Niet
evenmin als, ge-
wel, een satan, die
wekt worden van
dat dogmen, die
aad (zie boven)
zich mogen krij-
det, gelijk wij in
als een officieel
Zulk een satan
" waarheid, maar

Men mag toch niet vergeten, dat het kind een sterke behoefte heeft, om zijn levenslust te uiten. Wordt deze nu in de goede bedding geleid, dan kan ze tot zegen worden. Geeft daarom de jeugd wat te doen! De jonge menschen, die overdag op het werk zijn, moeten daarom gelegenheid ontvangen, 's avonds vakonderwijs te genieten, zij het dan maar een of twee avonden in de week. Ze hebben het wel zwaar, die baasjes, maar ze worstelen er wel door. Geeft men ze geen gelegenheid voor onderwijs, voor lectuur thuis, dan zwerven ze op de straat in den avond en ieder weet, hoe onbehouwen ruw ze dan in korten tijd zijn, terwijl bovendien bioscoop en kroeg en andere vermakelijkenheden al gauw hun trekkracht uitoefenen. Jeugdorganisatie zal hier ook veel goeds kunnen doen. Wij pleiten met het Christelijk Nationaal Vakverbond hier vooral voor onze Knapen-, Jongelings- en Meisjesvereniging, terwijl we bovendien graag de aantrekkelijkheid van het huisgezin zoo groot maken, dat de jonge menschen daar nog het liefst de overige avonden doorbrengen.

De keuze van het beroep is hier ook een beslissende factor. De jongelui moeten een arbeid hebben, die bij hun aanleg en lust past en zij zullen daardoor al voor veel bandeloosheid worden bewaard. Met vreugde moeten daarom de Bureau's voor Beroepskeuze worden begroet.

Van veel belang in dit opzicht is ook, dat er geen gaping ontstaat tusschen den leeftijd, dat de kinderen van school komen en dat ze aan den arbeid mogen. De school laat ze los op 12-13-jarigen leeftijd, terwijl de arbeid in werkplaats of fabriek pas mag aanvangen op 14-jarigen leeftijd. In dien tusschentijd — reeds van school — nog zonder vaste dagtaak — staat de jeugd, inzonderheid de mannelijke, aan velerlei verleiding bloot. Voorzover de ouders dit financieel kunnen volhouden, verdient het aanbeveling, de kinderen niet onmiddellijk van de school te nemen, als ze maar even aan den Leerplicht voldaan hebben. School en werkplaats moeten aaneensluiten. De periode van ledigheid daartusschen is naar veler oordeel de oefenschool van allerlei baldadigheden.

Zijn de jongelui eenmaal te werk gesteld, dan moeten alle krachten er op gericht worden, dat ze in de gelegenheid komen, zich in hun vak te ontwikkelen. Nog al te vaak worden de jonge werkrachten geëxploiteerd door den werkgever of door de ouders, die ook al uit maatschappelijke nood, wat dankbaar zijn, dat de kinderen wat inbrengen. Daarom mag de vakbeweging niet ophouden met te ijveren voor een goed geregeld leerlingwezen. Ook in dezen moet men natuurlijk weer de ouders

ook „de" waarheid spreekt hij, want hij brengt de groote tegenstelling naar voren tusschen wie God vreesst en wie hem niet vreesst. Zulk een „satan" is een wettig aanklager, dien de rechter toelaat, niet noodgedwongen, maar vrijwillig: hij roept hem zelf, als het moet, tot het rechtsgeding op. Maar — en hier buigt het woord zijn betekenis weer in de richting van het kwade over — een „satan"-met-het-woord kan ook iemand zijn, die leelijke gedachten heeft. De „sitra" (s-t-n-), de officiële aanklacht, die naar Ezra 4:6 ingediend werd bij Xerxes tegen de jonge, frische gemeente van uit de ballingschap teruggekeerde Joden, toen zij den Jeruzalemschen tempel wilden restaureren, was door en door valsch.

Zoo komt langzamerhand in het woord „satan" die booze klank, dien wij er altijd in vernemen. Als in het begin van het boek Job een geest, die als „satan" optreedt tegen Job, zijn woord spreekt in den hemel, dan doet hij dat met kwade bedoeling: hij weerstaat, wat wij zouden noemen, de gedachte van de „volharding der heiligen" en gunt God niet den lof, dien zijn eigen maaksel hem toebrengt. Daaraan toont die „satan" kwadwillig te zijn. Op zichzelf genomen, en geheel los van het verband van den tekst gezien, zou uit de goede geesten heel goed een „satan" kunnen optreden, om aan te klagen; evenals het een goede geest was, die als „leugengeest" (zeen leugenaar) optreedt, in de profeten van Achab (1 Kon. 22: 21, 2 Kron. 18: 20). Maar de wijze waarop de „satan" optreedt in Job 1 en 2, stemt hem als een kwaden geest, die in zijn aanklachten niet bedoelt de waarheid te dienen, maar die ze tegenstaat. Hier is de naam „satan" reeds als specifiek brandmerk van den grooten opstandigen geest bedeld, die tegen God en Zijn werk zich verzet. Datzelfde geldt van den aanklagenden geest, die in Zach. 3 optreedt aan de rechterhand van den hogepriester Jozua in het visioen van den profet, ten einde Jozua te beschuldigen; immers, niet alleen tegen Jozua brengt deze Satan een aanklacht in (dat zou nog het spreken van „een" waarheid, of van „waarheden" kunnen zijn), maar hij keert zich ook tegen den grooten „Engel van Jahwe", die altijd zoo hoog eer geniet; en hij wordt ook als een schender van „de" waarheid canonisch gescholden. En wel zeer duidelijk wordt de naam in dien heel bijzonderen zin op den grooten Vijand van God en van Gods volk gelegd, wanneer in 1 Kon. 21:1 gezegd wordt, dat de Satan David tot zonde aanpode, en hem dreef tot de volkstelling, opdat hij in ellende zou vallen.

Dit is de eenige plaats, in heel het Oude Testament, waarin de naam „Satan" als eigennaam, en dan zonder lidwoord, voorkomt. Het bewijs ligt erin, dat de kanon van het O. T. den naam gekend heeft in den zin, waarin wij hem plegen te gebruiken. Maar men mag daarbij toch niet vergeten, dat die naam opkwam uit het gewone dagelijksche leven, dat hij op zichzelf nog volstrekt geen schandnaam is en ook kan worden overgedragen op goede engelen, op God zelf, op menschen van vleesch en bloed.

Maar — en nu komt de keerzijde — woorden krijgen eenmaal hun betekenis door het gebruik. Als eenmaal de naam „Satan" een eigennaam geworden is, dan is het natuurlijk niet meer wenschelijk, hem in den ouden, al-ge-me-e-n-en-neu-tralen zin, te gebruiken. Dit zou een

mee hebben. Ze mogen niet altijd kiezen voor de baantjes, waar de jongens onmiddellijk aardig wat trekken, zonder dat er eenig perspectief in zulk werk zit. Waar het maar eenigszins kan, moeten ze aan de toekomst hunner kinderen zelf offers willen brengen.

Bovendien behoort er in de werkplaatsen behoorlijk toezicht te zijn. De werkgever moet zich ook verantwoordelijk voelen voor de zedelijke en geestelijke ontwikkeling van zijn arbeiders. Welke gesprekken hooren de jongelui niet vaak van de oudere werklui? In sommige kringen behoeven ze maar korten tijd te verkeerren, om totaal bedorven te zijn. De vakbeweging heeft hier zeker een taak. Het moet de oudere leden van het personeel er van doordringen, dat ze verantwoordelijk staan voor de jongeren en geen oorzaak worden, dat tuchtelooosheid en bandeloosheid hand over hand toenemen. Ze kunnen met niets te zeggen, met het aannemen van een passieve houding, waar met woord of daad de grenzen worden geschonden, niet volstaan.

Er wordt ook gewezen op de wenschelijkheid, dat in fabrieken en werkplaatsen, waar meisjes werken, vrouwen worden aangesteld, om toezicht uit te oefenen. Over vrouwelijk personeel, vrouwelijke chefs. In Frankrijk en Engeland functionneert de fabrieks-opzichtster reeds sinds eenige jaren tot groote tevredenheid.

In 't algemeen zal men het er wel over eens zijn, dat het optreden van de oudere werklui van zeer grooten invloed is. Hun ruwe manieren worden graag overgenomen door de jonge leden van het personeel, hun onnette woorden doen dadelijk opgeld. Wat kan een loopjongen soms een taal voeren! Natuurlijk overgenomen van ouderen. Ze houden zoo van krachttermen.

Van heel veel belang achten we zeker ook, dat de ouders op de hoogte blijven met de inkomsten der kinderen en ik zou er bij willen voegen, dat zij het geld ook regelmatig thuis brengen. Daar mogen de kinderen alleen van behouden, wat de ouders goed vinden en dat bedrag mag niet te groot zijn. Wanneer ze jong over te veel geld beschikken, raken ze aan verkeerde gewoonten. Dat loopt op verwisting uit en voor hun geheele leven zijn ze bedorven. Men opene daarom de gelegenheid voor sparen.

Hier liggen voor menig gezin inderdaad groote moeilijkheden. Niet zelden betalen de kinderen een niet te hoog kostgeld bij moeder en de rest van het verdiende loon beheeren ze zelf. Moeder klaagt, ze komt met moeite rond; maar de jongheer verstaat zijn sigaretjes bij menigten en houdt trouw

teruggang zijn, die in het algemeen reeds ongewenscht is en een vergoefsch protest tegen den gang der taal, en die bovendien hier een zonde zou zijn voor ieder, die in de taal der Hellige Schrift het voertuig ziet, dat God zich koos voor de mededeeling van Zijn bijzondere openbaring. De taal van den Bijbel, en de spraakmakende gemeente in het openbaringsvolk, het zijn geen toevalligheden, maar ze zijn geleid door Gods bijzondere voorzienigheid. En als het dan eindelijk zoover komt, dat „Satan" eigennaam wordt voor den grooten Vader der leugen, den menschenmoorder van den beginne, dan moet de scherpe punt van dien naam niet worden afgestompt, door hem weer op de markt van het gewone leven te brengen. De naam is nu eenmaal eigennaam geworden; zelfs de Mohammedanen kennen hem (Iblis, esch-Schaitân), en behalve de apokriefen van Oud en Nieuw Testament komt hij ook in het Nieuwe Testament zelf herhaaldelijk voor als speciale aanduiding van den Aarts-Zondaar. Terwijl in het O. T. de groote Satan zoo genoemd wordt naar de menschen, daar heet in het N. T. soms een mensch naar den Satan. Hij is een eigennaam geworden.

Hoe nu verder, ook in het N. Test., die Satan optreedt, wat hij doet en wil, dat zijn altemaal vragen, die later aan de orde komen. Voor dezen keer was het ons alleen te doen om de verklaring van den naam uit het spraakgebruik van de taal, die hem gevormd heeft.

En de uitkomst van dit onderzoek is voor het geloovig denken niet zonder betekenis.

Want wij zien ook hier weer, wat heel de bijbel door ons treft: dat God, die ons de openbaring geeft, ons niet anders toespreken kan dan in woorden en namen, die aan ons eigen woordenboek ontleend zijn. Satan is een geest, eerst van den hemel, daarna van de hel, zegt de bijbel; maar hij krijgt een naam der aarde. En zóó slecht als de hel is, zoo slecht is de aarde niet. Laat ons niet vergeten, dat de naam, de meest bekende, waarmee de vorst der duisternis wordt aangeduid, hem flatteert, hem niet anders kan doen dan flatteren. Want de taal der aarde en de woordenschat der menschen zijn niet in staat, ad-al-quate namen te leveren voor een geest, die in wezen en bedoeling onder de aarde en onder het menschelijke weggezonden is. Dat Satan een naam krijgt, dien mijn heurman ook hebben kan, ja, dien God en de heilige engelen zich ook kunnen toeëigenen, dat zegt mij wel veel, maar ook zóó weinig, dat ik bij voorbaat weet: de helft wordt mij niet aangezegd. Wij moeten dien naam, die, gelijk heel de openbaringstaal, antropomorph is, d. w. z. zich bedient van menschelijke beelden en begrippen ook voor de benoeming van niet-menschelijke, of on-menschelijke machten en werkelijkheden, wij moeten ook dien naam in vrees en beven flatteren naar beneden, gelijk wij de namen Gods uitwerken naar boven. En men mag den naam Satan nooit verklaren zonder acht te geven op het verband waarin hij voorkomt. De naam van dit „onderwerp" zegt mij niets zonder het „gezegde".

Zoo is er een moeizaam raadsel opgegeven in den naam Satan.

Toch zijn we daarvoor dankbaar.

Want tegenover de mythologische verbeeldingen van vele valsehe religies met hun gigantomachie, waarin de

den bioscoop bij. Wie tuchtelooosheid bij de jeugd wil bevorderen, moet ze vooral ruim van geld voorzien.

We zien wel, ook op het terrein van den arbeid moet men zich mede aangorden in den strijd tegen de tuchtelooosheid. En als men dan zegt, dat de jeugd niet het ergst is, dat de ouderen voorbeelden geven van plichtverzaking, van lijntrekken en geld-verspilling, van oneerlijkheid in het gebruik van de hulpmiddelen en het noteeren van de werk-uren, welnu, dan is daar een taak voor de Vak-vereeniging.

Gr.

G. MEIMA.

LITERATUUR EN KUNST.

„Lezen en Voordragen".

Sinds eenigen tijd al ligt ter bespreking gereed de eerste aflevering van een nieuw tijdschrift „Lezen en Voordragen", maanduitgave ten dienste van het lezen en voordragen op christelijke scholen, verenigingen en clubs, onder leiding van Arie Post, met teekeningen van B. J. van Milgen¹⁾.

We hadden gedacht, waar we voorshands geen plaats hadden in deze rubriek, ook de volgende nummers te kunnen zien, om dan te beter ons een indruk te vormen, maar we ontvingen alleen de inleidende aflevering (van 1 Dec. 1925) en moeten dus naar deze ons oordeel bepalen.

Een introductie van den heer Post en een werk-program van den uitgever vertellen, wat dit nieuwe tijdschrift wil. In de eerste plaats: leiding geven bij het lezen en voordragen. „Ik ontken", zegt de heer Post, „dat iemand zonder de geringste gave voordragen zou kunnen leeren, maar evenzeer erken ik, dat de mogelijkheid bestaat door leiding iemands gave tot ontwikkeling en outplooiing te brengen; nu is alleen maar de vraag: hoe?" Ter beantwoording van die vraag overweegt de Redacteur verschillende mogelijkheden, om dan tot deze werkwijze te komen: „ik neem een gedicht, een prozaatuk en schrijf daar aantekeningen, accenten, aanwijzingen bij. Zóó leg ik het voor mijn lezers neer. Die vinden dus letterlijk genomen, in dit maandblad de stukken ongeveer zooals ik ze zelf voordragen zou". Zij worden daarbij uitgenoodigd eigen meening en opvatting te toetsen aan die van den heer Post; de meeningsverschillen, die dan „ongetwijfeld" zullen ontstaan, kunnen eventueel worden opgelost door de rubriek

¹⁾ Uitgave: Uitgeverij „Jachin", Zwolle.

optredende geestelijke machten, ook de kwade, zeer bizarre namen en de grilligste voorstellingsvormen krijgen, staat de rustige eenvoud van het Oude Testament dat maar éénmaal heel duidelijk den naam „Satan" als eigennaam-zonder-lidwoord bezigt. Het is om ons te leeren, dat de bijbel spreekt als tot „geestelijken", om met Paulus te spreken: dat hij de dingen niet verschrikkelijk behoeft te maken in zijn woorden, omdat ze verschrikkelijk zijn naar de gedachten. Zeker, ook de bijbel eindigt met een Openbaring van Johannes, waarin iets van de gigantomachieën der andere volken is te herkennen: de Draak is er, en hij wil het Kind verslinden, en hij spuwt rivieren, en hij voert krijg in den hemel. Maar die Drakengestalte komt niet zoo maar op uit verhitte verbeelding: hij is gegroeid uit het openbaringsbewustzijn, dat hem hoorde noemen met een alledaagschen naam, en dat toen zóó werkzaam werd met de gedachte, in dien naam verscholen, dat een „vijand" (het gewone) is uitgegroeid tot een Draak (het buitengewone). Valsche religie begint met dikke woorden en groote termen; echte religie eindigt ermee. Want in de valsehe religie moet het groote woord en het schrik-aanjagende beeld de arme, leeg gedachte te hulp komen. Maar in de zuivere religie kan de sterke gedachte en de moeizame zelfworsteling het kleine woord geven zijn zeer gróóten inhoud.

Dat is de blijdschap, die we vinden, als we den naam satan zoo heel „gewoon" bevinden.

En dat van alle vijanden, die er zijn, terecht of ten onrechte, dat van allen tegenstand, die zich verheft, rechtvaardig en onrechtvaardig, tenslotte de eene groote Vijand den naam van alle Vijandschap op zich vereenigt, en dat men daarmee de zaak van zijn benoeming eenvoudig uit-gemaakt acht, dat bewijst, dat de bijbel niet alleen bewust, maar ook onwetend is; en dat hij beide is op geheel eenige manier.

Hij is bewust en maakt bewust. Want als hij u zoo'n doodgewonen naam meedeelt, dan zegt hij zelf en laat u nazeggen: wie zal het minste daarvan zeggen? De werkelijkheid van het satanische moet duizendvoud schrikkelijker zijn dan de naam.

En hij is ook zoo naïef, onze bijbel. Want als hij voor den Grootsten Listige, den geweldigsten Organisator der zonde geen kenmerkender naam weet, dan het gansch algemeene: tegenstander, dan zegt hij, wat alle naiëvelingen Gods zeggen: Wie zou U niet vreezen, Heere en Uwen naam niet prijzen? (Openb. 15).

Want de naam Satan zegt, als hij voor zóó Ik een wezen gebruikt wordt: er is niets, dat meer vanzelfsprekend is, dan de dienst van God. En er is geen groter dwaasheid, dan het satanische. Satan en Logos, zonde en logica staan tegenover elkander.

K. S.

¹⁾ Vergelijk Num. 27:14.

²⁾ Jeremia. Das A. T. I. L. u. a. O.

³⁾ Er staat zelfs: de geest.